

Suomen ahmakannan hoitosuunnitelma

Maa- ja metsätalousministeriö 2014

Sisältö

Ahmakannan hoidon päätavoitteet	8
Riistakannat säilyvät elinvoimaisina:	8
Riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa:	8
1. Ahmakannan kannanhoitoalueet ja alueelliset kannanhoidon tavoitteet ja toimenpiteet	8
1.1. Kannanhoitoalueet	8
1.2. Alueelliset kannanhoitotavoitteet ja toimenpiteet	9
2. Ahmakannan seuranta ja tutkimustarpeet	11
2.1. Ahmakannan seuranta	11
2.2. Tutkimustarpeet	12
3. Ahman aiheuttamien vahinkojen korvaaminen ja estäminen ennalta	12
3.1. Ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	12
3.2. Ahman aiheuttamien porovahinkojen vähentäminen	13
3.3. Muiden vahinkojen estäminen ja korvaaminen	14
4. Ahmojen siirtoistutukset ja sitä tukevat toimenpiteet	14
5. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen	15
5.1. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen poronhoitoalueella 1	5
5.2. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen poronhoitoalueen ulkopuolella	16
6. Ahmoin kohdistuvaan laittomaan tappamiseen puututaan tehokkaasti	16
7. Sidosryhmille ja kansalaisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ahmakannan hoitoon	17
7.1. Lisätään kansalaisten ahmatietämystä	17
7.2. Alueellinen yhteistyö	18
7.3. Kansallinen yhteistyö	18
7.4. Pohjoismainen yhteistyö	18
8. Edistetään ahmaan liittyvää kuvaus- ja luontomatkailutoimintaa	18
Hoitosuunnitelman toteutumisen arviointi ja päivittäminen	19

Julkaisun nimi:
Suomen ahmakannan hoitosuunnitelma

Julkaisija:
Maa- ja metsätalousministeriö

9/2014

ISBN 978-952-453-872-5 (Verkkojulkaisu)

ISSN 1797-397X (Verkkojulkaisu)

Tiivistelmä

Hoitosuunnitelmien tavoitteena on hoitaa riista-eläinkantoja pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Suunnitelmien avulla pyritään sovittamaan yhteen eri tahojen näkemykset ja edut. Hoitosuunnitelmien perustana on aina ajankohtainen ja luotettava tieto riista-eläimen biologiasta ja ekologisista tarpeista. Riista-eläinkantojen alueelliset erot ja vaikutukset alueella asuville ihmisille sekä paikallisten ihmisten näkemykset otetaan huomioon hoitosuunnitelmia laadittaessa. Hoitosuunnitelmilla vastataan myös Suomea koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin lajien suojelusta.

Hoitosuunnitelmat ohjaavat riistahallinnon toimintaa luomalla vahvan perustan maa- ja metsätalousministeriön alaisen hallinnon tulostuokselle. Hoitosuunnitelmien käytännön toteuttaminen edellyttää lisäksi useiden toimijoiden koordinoitua yhteistyötä.

Suomen ahmakannan hoitosuunnitelma poikkeaa aiemmista hoitosuunnitelmista rakenteeltaan. Varsinainen hoitosuunnitelma kattaa vain ahmakannan hoidon tavoitteet ja toimenpiteet. Hoitosuunnitelman tukena on erillinen julkaisu hoitosuunnitelman taustoista ja perusteista. Tällä järjestelyllä pyritään nopeuttamaan hoitosuunnitelman viimeistelyä ja sen myöhemmin tehtäviä päivityksiä.

Hoitosuunnitelmassa esitellään sekä ahman biologiaan perustuvat että tärkeät yhteiskunnalliset suuntaviivat, joiden mukaan Suomessa ahmakantaa hoidetaan suunnitelmallisesti niin, että ahma säilyy elinvoimaisena osana Suomen luontoa.

Ahmakannan hoitoa linjaavat yhtäältä kansainvälisten sopimusten ja luontodirektiivin velvoitteet ahmakannan suotuisan suojelutason saavuttamisesta, yleiset äärimmäisen uhanalaisen lajin kannan turvaamisesta koskevat tavoitteet, sekä toisaalta yhteiskunnan sosioekonomisista tarpeista nousevat vaatimukset ahman aiheuttamien vahinkojen minimoimiseksi.

Suomessa voi katsoa elintapojensa ja esiintymisensä perusteella esiintyvän kaksi erilaista ahmaa. Pie- nestä kokonaispopulaatiokoostaan huolimatta ahma on tihentymäalueellaan Tunturi-Lapissa merkittävä porovahinkojen tekijä, joka koetaan pedoksi pahimmasta päästä. Toisaalta eteläisen Suomen asukkaat eivät juuri tiedäkään alueellaan liikuskelevasta ahmasta. Eri alueiden kansalaisten ja eri sidosryhmien edustajien mielipiteiden ja vaatimusten kartoittaminen ahmakannan hoidon linjausten pohjaksi koettiin tarpeelliseksi toimenpiteeksi nykypäivän kannanhoidossa.

Hoitosuunnitelman pohjaksi laadittiin laaja sosioekonominen tutkimus eri sidosryhmien toiveista, näkemyksistä ja vaatimuksista ahmakannan hoidon suhteen. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella niitä rinnakkainelton puitteita, jotka määrittivät ahman ekologisista vaatimuksista ja ahman aiheuttamien sosioekonomisten ristiriitojen ennaltaehkäisystä ja ratkaisumalleista. Aineisto käsitti alueellisille ja kansallisille sidosryhmätahoille suunnatun kirjallisen kyselyn, asiantuntijahaastattelut, ja alueellisen sekä kansallisen sidosryhmäneuvottelun. Suden, karhun ja ilveksen hoitosuunnitelmahankkeiden yhteydessä aiemmin pidettyjen yleisökuulemisten materiaali oli myös tutkimuksen käytettävissä. Haastatellut asiantuntijat valittiin painotetusti niiltä alueilta, joilla elää vakiintunut ahmakanta ja alueellinen sidosryhmäneuvottelu järjestettiin tiheimmän ahmakannan alueella.

Hoitosuunnitelman valmistelusta vastasi Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Ruralia-instituutin luonnoksen hoitosuunnitelmaksi maa- ja metsätalousministeriölle. Luonnoksen pohjalta valmisteltiin sen jälkeen virkatyönä 17.12.2013 päivätty versio Suomen ahmakannan hoitosuunnitelmaksi, joka laitettiin lausuntokierrokselle.

Lausuntoja saatiin 31 kappaletta. Lausunnonantajien näkemykset olivat keskenään varsin vastakkaiset. Osalle lausunnonantajista ehdotettu ahman reviereihin perustuva korvausjärjestelmä oli mahdoton hyväksyä. Toisille se taas oli kannatettavin ehdotus. Nämä jälkimmäiset lausunnonantajat puolestaan vastustivat vahinkoa aiheuttavien ahmayksilöiden metsästyksen sallimista kun taas toisille se oli tervetullein

ehdotus. Ehkä yllättävintä oli kuitenkin, että ahmayksilöiden siirtäminen poronhoitoalueen vahinkoalueilta Metsä-Suomen kannanhoitoalueelle sai kaikkein vähiten vastustusta edellyttäen, että siirroille löytyy vastaanottavilta alueilta riittävästi hyväksyntää.

Hoitosuunnitelma on viimeistely virkatyönä saatujen lausuntojen pohjalta. Lausunnoissa esitetyt huomautukset, ehdotukset ja tarkennukset on pyritty ottamaan huomioon hoitosuunnitelmassa siinä määrin, kuin ne eivät vaikeuta tai vaaranna hoitosuunnitelman tavoitteenasettelua ja sen täytäntöönpanoa.

Hoitosuunnitelman viimeistelyssä on lisäksi otettu huomioon 20.12.2013 valmistuneen Suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnin ahmakannan hoitoa koskevat esitykset ja huomiot. Viimeistelyyn on vaikuttanut myös ahman aiheuttamien porovahinkojen merkittävä ja tervetullut alentuminen aiempien vuosien vahinkoihin nähden. Ahman aiheuttamien vahinkojen vuosittaisten vaihteluiden syiden selvittäminen muodostaakin lähivuosien suurimman haasteen.

Suomen ahmakannan hoitosuunnitelmassa kuvataan ne toimet, joita maa- ja metsätalousministeriö toteuttaa ahmakannan hoitamiseksi ja ahman aiheuttamien vahinkojen hallitsemiseksi.

Láidehus

Dikšunplánaiguin geahččalit dikšut fuođdonáliid guhkesáiggi ulbmiliiguin. Plánaiguin geahččalit heivehit oktii sierra oassebeliid oainnuid ja beroštumiid. Dikšunplánaid vuodđun leat álo áigequovdilis ja luotehahtti dieđut fuođđoealli biologijias ja ekologalaš dárbbuin. Fuođdonáliid guvllolaš earut ja váikkuhusat báikkálaš olbmuide ja sin oainnut váldojuvvojit vuhtii dikšunplánaid dagadettiin. Dikšunplánain váldojuvvojit vuhtii maiddá Supmii guoskevaš riikkaidgaskasaš geatnegahttimat šlájaid suodjaleamis.

Dikšunplánat stivrejit fuođđohálddaha doaimmaid nu, ahte lámčet nana vuodu Eana- ja meahccedoalloministeriija vuollásaš hálddaha boadusstivremii. Dikšunplánaid geavatláš ollašuttima eaktun lea dasa lassin moanaid doaibmiid oktiiveivehuvvon ovttasbargu.

Suoma geatkenáli dikšunplána spiehkasta ovddit dikšunplánain ráhkadusa dáfus. Ieš dikšunplána gokčá dušše geatkenáli dikšuma ulbmiliid ja doaibmabijuid. Dikšunplána doarjjan lea sierra preanttus dikšunplána duogážiin ja ákkain. Ná geahččalit jođálmahttit dikšunplána loahppabarguid ja maŋjelis dahkat oaivvilduvvon beivemiid.

Dikšunplánas ovdanbuktojit sihke geatkki biologijai vuodđuduvvi ja dehálaš servodatlaš linnjemat, maid mielde Suoma geatkenálii gáhttejuvvo mearredidolaččat nu, ahte geatki seailu ceavzilis oassin Suoma luonddus.

Geatkenáli gáhttema leat linnjemín sihke riikkaidgaskasaš soahpamušat ja luondodirektiivva geatnegahttimat vuogas suodjalandási juksamis, erenoamáš áitatvuloš eallišlájá dorvvasteapmái guoskevaš oppalaš ulbmilat ja nuppe dáfus servodaga sosiálaekonomalaš dárbbuin bohciideaddji gáibádusat geatkevahágiid geahpedan dihte nu uhccin go vejolaš.

Suomas gávdnojit rievtti mielde eallinvugiid ja eallinbirrasiid dáfus guovttelágan geatkkit. Vaikko ollislaš geatkenáli lea uhcci, de geatki dagaha váldoguovllustis Duottar-Sámis mearkkašahtti boazovahágiid, ja danin geatki lea doppe okta dain vearrámuš boraspiriin. Nuppe dáfus Suoma lulliosiid ássit eai báljo diedege ahte sin guovllusge gávdnojit geatkkit. Sierra guovlluid olbmuid ja sierra čanasjoavkkuid ovddasteaddjiid oaiviliid ja gáibádusaid kárten geatkenáli dikšuma linnjema vuodđun adnojuvvui dárbbášlaš doaibmabidjun dálá geatkenáli dikšumis.

Dikšunplána vuodđun dahkkojuvvui viiddis sosiálaekonomalaš dutkamuš sierra čanasjoavkkuid doavagiin, oainnuin ja gáibádusain geatkenáli dikšun dihte. Dutkamuša ulbmilin lei guorahallat daid bálddalagaid eallima rámaid, mat mearrašuvvet geatki ekologalaš gáibádusain ja geatki dagahan sosiálaekonomalaš ruossalasvuodaid ovddalgihtihettemis ja čoavdinmáliin. Dutkanmateriálas ledje mielde guvllolaš ja riikkadási čanasjoavkkuide oaivvilduvvon čálalaš gulaskuddan, áššedovdijearahallamat ja guvllolaš sihke riikkadási čanasjoavkoráđđádallan. Gumppe, guovžža ja albasa dikšunplánafitnuid oktavuodas ovdal dollojuvvon almmolaš gulaskuddamiid materiála adnojuvvui maiddá dutkamušas. Jearahallon áššedovdit välljejuvvojedje eanaš dain guovlluin, main gávdno stáđáiduvvan geatkenáli ja guvllolaš čanasjoavkoráđđádallan lágiduvvui dan guovllus, gos lei dávjjimus geatkenáli.

Dikšunplána vámmaštallamis vástidii Helssega allaoahpahaga Ruralia-instituhtta. Ruralia-instituhta árvalusa dikšunplánan Eana- ja meahccedoalloministerijai. Árvalusa vuodul vámmaštallojuvvui dasto virgebargun 17.12.2013 beivejuvvon veršuvdna Suoma geatkenáli dikšunplánan, mii biddjojuvvui cealkámušgulaskuddamii.

Cealkámušat bohte oktiibuot 31. Cealkámušaddiid oainnut manne viehka muddui vuostálagaid. Muhtun cealkámušaddiid mielas evttohusa geatkereviirraide vuodđuduvvi buhttenvuogádagas lei veadjemeahttun dohkkehit. Nuppit fas guotthedje áinnas evttohusa. Dát maŋit cealkámušaddit

vuostálaste ng. vahátgetkkiid bivddu, go fas dat nuppit guotthedje diekkár bivddu. Hui ártet orru leamen ahte getkkiid sirdima eret boazodoalu vahátguovlluin Vuovde-Suoma náledikšunguvlvi vuostálaste buot uhcim, jos beare dáid getkkiid vuostáiváldi guovlluin olbmot ledje doarvái miehtásat diekkár sirdimiidda.

Dikšunplána lea gergejuvvon virgebargun ožžojuvvon cealkámušaid vuodul. Cealkámušain ovdanbukton fuopmášuhttimiid, evttohusaid ja dárkkálmuhhtimiid leat geahččalan váldit vuhtii dikšunplánas dan mađe go dat eai menddo čuoze dikšunplána ulbmilásaheapmái ja dan ollašuttimii.

Dikšunplána loahppabargguin leat dasa lassin váldojuvvon vuhtii 20.12.2013 gárvvásmuvvan ”Stuorranávdepoliitika ovddidanárvoštallama” geatkenáli dikšumii guoskevaš evttohusat ja fuopmášuhttimat. Dáidda loahppabarguide lea váikkuhan maiddá dat, ahte geatki dagahan boazovahágit leat mealgat geahppánan ovddit jagiid vahágiid ektui. Dáid lagamus boahtevaš jagiid stuorámuš hástalus leage čielggadit, manin geatkevahágit molsašuddet jahkásaččat.

Suoma geatkenáli dikšunplánas govviduvvojit dat doaimmat, maid Eana- ja meahccedoalloministeriija ollašuttá geatkenáli dikšun ja geatkevahágiid hálddašan dihte.

Ahmakannan hoidossa on syytä ottaa huomioon ahmakannan esiintymistiheyden erojen lisäksi maan elinkeinorakenne. Ahmakannan hoidon ristiriidat esiintyvät lähinnä poroelinkeinoon kanssa, joten on syytä erottaa poronhoitoalue muusta Suomesta (kuva 1). Ahmakanta on tihein Tunturi-Lapissa, missä myös ahman aiheuttamiksi ilmoitetut porovahingot ovat suurimmat. Myös itärajan paliskunnissa ahma aiheuttaa merkittäviä vahinkoja. Tästä syystä poronhoitoalue on syytä jakaa kahteen kannanhoitoalueeseen; pohjoiseen ja itäiseen poronhoitoalueeseen sekä muuhun poronhoitoalueeseen (kuva 1).

Toimenpiteet:

Suomi jaetaan ahmakannan hoidossa kolmeen kannanhoidon suuralueeseen, joita ovat pohjoinen ja itäinen poronhoitoalue, muu poronhoitoalue sekä Metsä-Suomi.

Ahmakannan kehittymistä ja sen vaikutuksia seurataan. Ahmakannan vahvistuttua - kuitenkin viimeistään vuonna 2017 - tarkastellaan alueellisten yksilömääriin tai pentuemääriin perustuvien tavoitekantojen asettamistarvetta edellyttäen, että Metsä-Suomen kannanhoitoalueen seurantatiedot ovat nykyistä kattavammat.

1.2. Alueelliset kannanhoidotavoitteet ja toimenpiteet

Pohjoinen ja itäinen poronhoitoalue

Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalue käsittää Tunturi-Lapin paliskunnat; Paistunturin, Kaldoaivin, Näätämon, Muddusjärven, Vätsärin, Paatsjoen, Ivalon, Hammastunturin, Sallivaaran, Muotkatunturin, Näkkälän, Käsivarren, Muonion, Kyrön Kuivasalmen ja Lapin paliskunnat (pohjoinen osa) sekä kaikki Venäjän rajaon rajoittuvat paliskunnat (itäinen osa).

Kannanhoitoalue on Suomen ahmakannan kannalta keskeinen. Alueella on havaintotietojen perusteella Suomen vahvin ahmakanta. Lisäksi alueen ahmakanta on yhteyksissä Skandinavian ja Venäjän populaatioihin. Skandinavian ahmakannan kapean geenipohjan vahvistamisessa geenivirta Venäjän puolelta on ratkaisevassa roolissa, joten tunturialueen ahmojen geneettisen monimuotoisuuden turvaamiseksi ahmojen vapaa liikkuminen Suomen, Norjan, Ruotsin ja Venäjän välillä täytyy turvata.

Tällä alueella aiheutuu kuitenkin vuosittain suurin osa suurpetojen aiheuttamista porovahingoista. Vuonna 2013 kaikista porovahingoista 89 prosenttia aiheutui pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen paliskunnissa. Ahman osuus koko kannanhoitoalueen porovahingoista oli yli 68 prosenttia. Tämä on synnyttänyt porotalouselinkeinon ja ahmakannan suojelun välisen ristiriidan.

Kannanhoitoalueen Tunturi-Lapin paliskuntien alueilla (pohjoinen osa) ahma aiheuttaa huomattavasti enemmän vahinkoa kuin muut suurpedot. Tällä alueella 2000-luvulla korvatuista suurpetojen aiheuttamista porovahingoista ahman aiheuttamia oli keskimäärin 73 prosenttia (karhu 17, susi 7 ja ilves 3 prosenttia). Vuosina 2010–2012 ahman osuus korvatuista suurpetojen aiheuttamista porovahingoista oli säilynyt samana, kun taas karhun osuus pienentyi ja ilveksen kasvoi 2000-luvun alkuun verraten (karhu 11, susi 6 ja ilves 10 prosenttia).

Vuonna 2013 ahman aiheuttamat vahingot nousivat suuremmiksi kuin koskaan aiemmin. Tunturi-Lapin alueella ahman tappamina ilmoitettiin 2742 poroa, mikä oli yli 82 prosenttia alueen kaikista porovahingoista. Vuoden 2014 tilanne näyttää kuitenkin paremmalta. Vuoden 2014 alkuvuoden ahman aiheuttamat vahingot ovat merkittävästi alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2013. Huhtikuun puolessa välissä porovahingot olivat n. 40 prosenttia vuoden 2013 vastaavan ajan vahinkokertymästä.

Tunturi-Lapin eteläpuolella sijaitsevien Venäjän rajaon rajoittuvien paliskuntien alueilla (itäinen osa) ahman aiheuttamiksi ilmoitetut porovahingot ovat keskittyneet Hallan ja Hossa-Irmin paliskuntiin, mutta ahmavahinkojen määrä on lisääntynyt viime vuosina erityisesti Pohjois-Sallan paliskunnassa. Kokonaisuutena ahma ei ole ollut suuri porovahinkojen aiheuttaja itäisellä poronhoitoalueella, sillä vuosien 2000–2009 porovahingoista sen osuus oli 16 prosenttia (susi 33, ilves 26 ja karhu 25 prosenttia). Niillä alueilla, joilla on muita suurpetoja, ahma voi hyödyntää näiden jälkeensä jättämiä haaskoja. Vuosina 2010–2012 ahman aiheuttamien porovahinkojen osuus kaikista suurpetojen aiheuttamista korvatuista porovahingoista kuitenkin nousi itäisissä paliskunnissa 24 prosenttiin. Myös suden aiheuttamien vahinkojen osuus nousi kun taas karhun ja ilveksen osuudet pienenevät (susi 39, ilves 19 ja karhu 17 prosenttia).

Vuonna 2013 ahma oli myös tällä alueella suurin porovahinkojen aiheuttaja. Ahman osuus kaikista porovahingoista oli jo 40 %. Myös ilveksen osuus porovahingoista oli lisääntynyt 26 prosenttiin. Karhun osuus säilyi vakaana 16 prosentissa, mutta suden osuus porovahingoista oli laskenut 18 prosenttiin. Kaiken kaikkiaan alueen porovahingot laskivat vuodesta 2012. Sama trendi näyttäisi jatkuvan myös vuonna 2014. Ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaamisesta on tarkemmin kappaleessa 3.

Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen porovahinkojen määrän kasvua selittää osaltaan kannanhoitoalueen viime vuosien aikana vahvistunut ahmakanta. Kannanhoitoalue rajoittuu Norjan, Ruotsin ja Venäjän vastaisiin valtakunnanrajoihin ja varsinkin Norjan Finnmarkin ja Tromsan läänien ahmakanta heijastuu Tunturi-Lapin ahmakantaan.

Ahmakannan uhanalaisuuden vuoksi olisi syytä harkita ahmayksilöiden kiinnottamista elävänä ja niiden siirtämistä Metsä-Suomen kannanhoitoalueelle. Poronhoitoelinkeino kuormittavien suurten vahinkojen saaminen hallintaan saattaa vaatia pahimmilla

Ahmakannan hoidon päätavoitteet

Ahma kuuluu suomalaiseen luontoon. Äärimmäisen uhanalaisena lajina sen kannanhoitoon tulee kiinnittää erityistä huomiota, ja huolehtia ahman säilymisestä elinkykyisenä elinympäristöjensä osana. Ahmakannan hoidossa huomioidaan yhtäältä kansallisesta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista seuraavat velvoitteet ja toisaalta ahmakantaan liittyvät erilaiset yhteiskunnalliset intressit.

Julkisen riistakonsernin strategia muodostaa ahmakannan hoitosuunnitelman keskeisen taustan ja hoitosuunnitelmassa toteutetaan strategiassa määritellyt tavoitteet.

Riistakannat säilyvät elinvoimaisina:

- Ahmakannan yksilömäärää kasvatetaan hallitusti ja ahmojen levittäytymistä uusille elinalueille tuetaan poronhoitoalueen ulkopuolella.
- Ahmakannan seurantamenetelmiä kehitetään ja tutkimusta lisätään.

Riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa:

- Ahmakannan aiheuttamia porovahinkoja vähennetään aktiivisin toimenpitein.
- Sidosryhmille ja kansalaisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ahmakannan hoitoon.

Metsästys ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista:

- Ahmoihin kohdistuvaan laittomaan tappamiseen puututaan tehokkaasti.

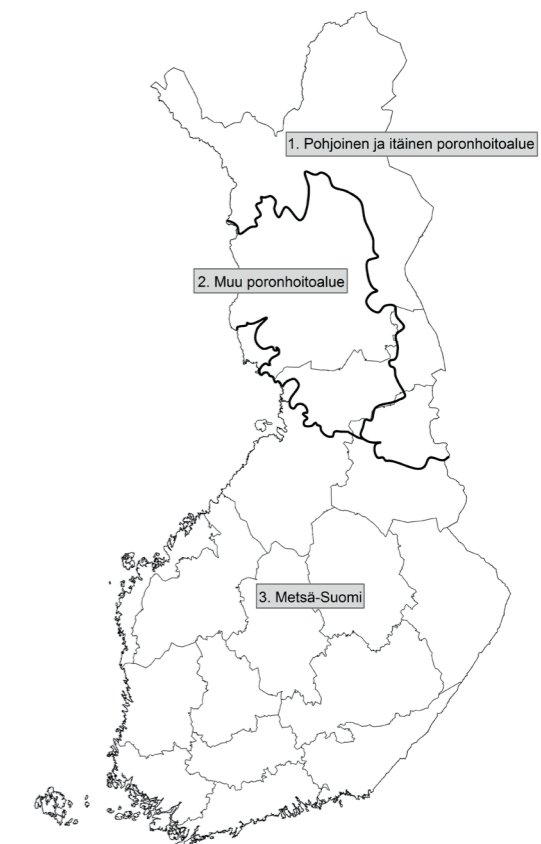
Riistatalous luo hyvinvointia

- Edistetään ahmaan liittyvää kuvaus- ja luontomatkailutoimintaa Metsä-Suomen kannanhoitoalueella.

Ahmakannan hoidon tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet

1. Ahmakannan kannanhoitoalueet ja alueelliset kannanhoidon tavoitteet ja toimenpiteet

1.1. Kannanhoitoalueet

Kuva 1. Suomen ahmakannan kannanhoitoalueet.

Suomen ahmakanta on pieni ja esiintyminen maassa on epätasaista, joskin ahmakanta on 2000-luvulla ollut kasvussa. Vahvin ahmakanta löytyy Tunturi-Lapista ja Itä-Suomesta. Suomenselältä puolestaan löytyy pieni pesivä ahmapopulaatio. Ahma vaeltelee pitkiäkin matkoja, joten ohikulkevia ahmoja voi käytännössä nähdä miltei missä tahansa, mutta pysyvän kannan levinneisyys on rajoittunut pienelle alueelle. Suomessa esiintyykin elintavoiltaan hyvin erilaiset tunturiahma ja metsäahma. Tunturi-Lapin ja Itä-Suomen ahmakantojen välillä on myös geneettisiä eroja.

vahinkoalueille metsästyslain mukaisten poikkeuslupien myöntämistä ahmayksilöiden tappamiseksi. Samalla tulee seurannan avulla selvittää, mikä vaikutus mahdollisella yksittäisten vahinkoa aiheuttavien yksilöiden poistamisella on ahman aiheuttamien vahinkojen kokonaiskertymään, jotta voidaan arvioida toimenpiteen vaikutusta vahinkojen määrään.

Toimenpiteet:

Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen tavoitteena on vakaa ahmakanta ja sen tasainen levittäytyminen sekä yhteyden turvaaminen Skandinavian ja Venäjän populaatioihin.

Ahmakannan seurannan tehostaminen, ahmatutkimuksen ajantasaisen tiedotuksen lisääminen, sekä ahmavahinkokehityksen seuraaminen ovat tärkeitä toimenpiteitä alueen ahmakannan hoidossa.

Ahmakannan aiheuttamat porovahingot pidetään kohtuullisella tasolla sallimalla rajoitetusti erityisen merkittäviä vahinkoja aiheuttavien yksilöiden poikkeusluvanvarainen pyynti. Samalla tulee seurannan avulla selvittää, mikä vaikutus yksittäisten vahinkoa aiheuttavien yksilöiden poistamisella on ahman aiheuttamien vahinkojen kokonaiskertymään.

Ahmayksilöiden kiinnioittamista elävänä ja niiden siirtoistutuksia Metsä-Suomen kannanhoitoalueelle harkitaan, mikäli perinteisillä ahman aikanaan asuttamilla alueilla toteutuu ekologiset ja sosiaaliset edellytykset siirtoistutukselle ja toisaalta ahmakannan luontainen levittäytyminen näille alueille ei tuota toivottua tulosta.

Yhteistyötä ja tiedonvaihtoa porotalouden ja Saamelaiskäräjien edustajien kanssa tiivistetään.

Muu poronhoitoalue

Muun poronhoitoalueen kannanhoitoalue käsittää kaikki muut kuin pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueeseen kuuluvat paliskunnat.

Suurpetojen – myös ahman – aiheuttamat vahingot ovat tällä kannanhoitoalueella huomattavasti pienemmät kuin pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueella. Ahma on kuitenkin myös tällä alueella suurin porovahinkojen aiheuttaja. Vuonna 2012 alueella ilmoitettiin hieman alta 800 porovahinkoa, joista ahma oli aiheuttanut 42 prosenttia. Vuonna 2013 puolestaan vajaasta 600 porovahingosta n. 48 prosenttia oli ahman aiheuttama.

Muun poronhoitoalueen kannanhoitoalueella ahmakanta on pieni. Alueella ei ole kuitenkaan vastaavia reittilaskentoja kuin Tunturi-Lapissa, joten kannan koon arviointi perustuu vain alueen harvaan suurpetoyhdyshenkilöiden kirjaamiin ja raportoiimiin havaintoihin. Ahmakannan tiheyserojen tasoittamiseksi muun poronhoitoalueen kannanhoitoalueella vapaa liikkuminen ja levit-

täytyminen täytyy turvata. Samalla tulee pitää huoli oikeudenmukaisen ahmavahinkojen korvausjärjestelmän käyttöönotosta, jotta ahman aiheuttamat vahingot poroelinkeinolle voidaan korvata. Ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaamisesta on tarkemmin kappaleessa 3.

Muun poronhoitoalueen kannanhoitoalueella on syytä turvata Suomen ja Venäjän sekä Suomen ja Ruotsin välillä kulkevien ahmojen vapaa liikkuminen. Niin tunturi- kuin metsäahmapopulaation geenipohjan vahvistamiseksi on tärkeää mahdollistaa tunturiahman ja metsäahman kohtaamiset.

Ennen hoitosuunnitelman seuraavaa päivittämistä on syytä seurata lähivuosien ahmakannan kehitystä, vahinkokehitystä, petovahinkokorvausjärjestelmän toimivuutta ja poronhoitoalueen asukkaiden näkemysten mahdollisia muutoksia. Ahmakannan elinkykyisyyden tultua turvatuksi täytyy mahdollistaa sopivaksi katsottujen kannansäätelykeinojen käyttöönotto.

Toimenpiteet:

Muun poronhoitoalueen kannanhoitoalueen tavoitteena on levittäytyminen uusille elinpiireille. Ahmojen vapaa liikkuminen poronhoitoalueen ja muun Suomen välillä turvataan.

Ahmakannan seurannan tehostaminen, ahmatutkimuksen ja ajantasaisen tiedotuksen lisääminen, sekä ahmavahinkokehityksen seuraaminen ovat tärkeitä toimenpiteitä alueen ahmakannan hoidossa.

Yhteistyötä ja tiedonvaihtoa porotalouden edustajien kanssa tiivistetään.

Metsä-Suomi

Metsä-Suomen kannanhoitoalue käsittää poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen. Noin puolet Suomen ahmakannasta elää poronhoitoalueen ulkopuolella. Ahmojen esiintyminen on itäpainotteista, mutta myös Pohjois-Pohjanmaalta sekä Keski-Suomesta löytyy pesiviä ahmoja. Tämän Suomenselän ahmapopulaation yhteys itäiseen metsäahmapopulaatioon on epäselvä. On mahdollista, ettei geenivaihtoa näiden populaatioiden välillä juurikaan tapahdu. Itä-Suomen metsäahmapopulaatio on yhteydessä Venäjän ahmapopulaatioon, mutta rajan yli tapahtuvista yksilöiden liikkumisista ei ole saatavilla tarkkaa tietoa.

Metsä-Suomen kannanhoitoalueen osalta tulisi kartoittaa ahmalle sopivien elinpiirien tilannetta sekä mahdollisuutta palauttaa ahma siirtoistutuksin sellaisille alueille, joilla ahma on perinteisesti esiintynyt, mutta joilta se on hävinnyt. Siirtoistuttamalla ahmoja pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueelta Metsä-Suomen kannanhoitoalueelle olisi mahdollista vahvistaa Metsä-Suomen kannanhoitoalueen ahmakantaa, edistää ahmojen tasaisempaa esiintymistä Suomessa sekä lisätä geenivirtaa ja geneettistä

vaihtelua ahmakannassa. Erityisesti alueet, joilla esiintyy ilveksiä ja susia ovat potentiaalisia ahman elinympäristöjä, sillä metsäalueella pesivien naarasahmojen pääasiallinen ravintokohde on susien jättämät hirvenhaaskat.

Ahman aiheuttamat kotieläinvahingot poronhoitoalueen ulkopuolella ovat toistaiseksi olleet hyvin pienet. Ahman aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta on tarkemmin kappaleessa 3.

Toimenpiteet:

Metsä-Suomen kannanhoitoalueen ahmakannan annetaan kasvaa ja levittäytyä luontaisesti uusille elinpiireille.

Siirtoistutuksia voidaan harkita, mikäli perinteisillä ahman aikanaan asuttamilla alueilla toteutuu edellytykset siirtoistutukselle ja toisaalta ahmakannan luontainen levittäytyminen näille alueille ei tuota toivottua tulosta. Siirtoistutuksiin ryhdytään vain, mikäli paikallisen väestön asenteet hanketta kohtaan ovat riittävän myönteiset.

Ahmakannan seurannan tehostaminen, ahmatutkimuksen ja ajantasaisen tiedotuksen lisääminen, sekä ahmavahinkokehityksen seuraaminen ovat tärkeitä toimenpiteitä alueen ahmakannan hoidossa.

2. Ahmakannan seuranta ja tutkimustarpeet

2.1. Ahmakannan seuranta

Ahman kannanseuranta perustuu suurpetoyhdyshenkilöiden kirjaamiin ja raportoiimiin havaintoihin ahmoista, ahmanjäljistä tai ahman pesinnöistä, jotka toimitetaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle (RKTL) pääosin sähköisen petohavaintojen kirjaimisjärjestelmän (Tassu), mutta myös perinteisen havaintolomakkeen välityksellä. Suurpetoyhdyshenkilöiden kirjaamien havaintojen lisäksi toteutetaan vuosittain ahmaesiintymisen painopistealueilla Metsähallituksen järjestämät reittilaskennat. Ahman vähimmäiskanta-arvio perustuu siis tehtyihin ja vahvistettuihin havaintoihin niin yksittäisistä ahmoista kuin pentueistakin. Ahmakannan suojelusta ja mahdollisesta säätelystä vastuussa olevat maa- ja metsätalousministeriö, sekä sen ohjauksessa toimiva Suomen riistakeskus, perustavat ahmakannan tilanteen arvioinnin RKTL:n kanta-arvioon.

Ahmahavaintojen ja reittilaskentojen rinnalla olisi syytä kehittää telemetrian avulla tapahtuvaa kannanseurantaa ahman elinpiirin käytön, liikkumisen ja pentueiden selvittämiseksi. Myös rajavartioston kirjaamat ahman itärajan ylitystiedot olisi hyvä saada kannanarviointia varten käyttöön.

Suurpetoyhdyshenkilöiden kirjaamilla ahmahavainnoilla on vaikutusta ahmakannan hoitoon ja tämän verkoston toimivuudesta täytyy pitää huoli. Suurpetoyhdyshenkilöiden työn arvostus motivoivnin ja työstä saadun palautteen muodossa vaikuttavat verkoston ylläpitoon ja toimivuuteen. Suurpetoyhdyshenkilötoiminta on yleisesti ottaen hyväksi tunnustettu järjestelmä, ja mittakaavaltaan maailmanlaajuisestikin ainutlaatuinen.

Suurpetoyhdyshenkilöiden koulutuksesta vastaavat pääsääntöisesti paikalliset riistanhoitoyhdistykset yhdessä Suomen riistakeskuksen aluetoimistojen ja RKTL:n tutkijoiden kanssa. Koulutuksen tarve, sekä RKTL:n suurpetotutkijoiden rooli kouluttajana ja koulutusmateriaalin tuottajana, nähdään riistanhoitoyhdistyksissä ja Suomen riistakeskuksessa erittäin tärkeänä. Koulutustilaisuuksia järjestetään yleensä vuosittain. Koulutuksen järjestämisestä vastaa yleensä alueen riistapäällikkö tai riistasuunnittelija. Jälkien havainnoitsijoina toimii myös suuri määrä Metsähallituksen kenttähenkilökuntaa, poroelinkeinon harjoittajia ja rajavartijoita, ja myös näiden petoyhdyshenkilöiden koulutustarpeiden täyttämisestä tulee pitää huoli.

Ahman kohdalla kansalaisilta tulleiden havaintojen ilmoittamisessa on parannettavaa. Eteläisessä Suomessa ahma on melko tuntematon suurpeto, ja sen jäljet jäävät usein tunnistamatta tai tunnistetaan väärin. Itäisessä ja pohjoisessa Suomessa ahmoja esiintyy jo runsaammin, mutta niistä tehtyjä havaintoja ei aina ilmoiteta eteenpäin. Tämä voi puolestaan johtaa havaintojen määrän laskuun ja sitä kautta tehdyn vähimmäiskannan arvion vääristymiseen. Joidenkin riistanhoitoyhdistysten alueilla on myös niin kutsuttuja katvealueita, joilta ei petoyhdyshenkilöiden puuttumisen tai vähäisen aktiivisuuden vuoksi saada suurpetohavaintoja kirjattua lainkaan.

Vertailuaineistoa tulee kerätä nykyisen tiedonkeruujärjestelmän kattavuuden arvioimiseksi ja mahdollisten puutteiden korjaamiseksi. Jos taloudelliset resurssit sallivat, tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi ilmasta käsin tapahtuvana lumijälkilaskentana. Helikopterista tai pienkoneesta tapahtuva jälkilaskenta satunnaisesti valituilla laskentaruuduilla on Pohjois-Amerikassa osoittautunut käytökelpoisimmaksi vertailumenetelmäksi.

Toimenpiteet:

Seurantatiedon keräämisen tehostamiseksi lisätään kansalaisten tietoisuutta niin ahmasta kuin ahmahavainnon eteenpäin ilmoittamisen merkityksestä sekä hyödynnetään kattavaa riistakameraverkostoa.

Ahmalaskentoja jatketaan ja kehitetään edelleen vastaamaan kannanseurannan tarpeita. Telemetrian käyttöä lisätään ahmakannan seurannassa. Pyritään hankkimaan riittävä määrä rinnakkaisaineistoa, joka testaa nykyisen kannanseurannan kattavuutta.

RKTL:n, Suomen riistakeskuksen, riistanhoitoyhdistysten, Metsähallituksen kenttähenkilökunnan, poroelinkeino harjoittajien ja rajavartioiden välistä yhteistyötä kehitetään vastaamaan tehokkaan kannanseurannan vaatimuksia.

Suurpetoyhdyshenkilöiden motivoinnin keinoja kehitetään antamalla säännöllisesti palautetta vapaaehtoistyöstä ja vastaamalla koulutustarpeisiin. Vahvistetaan suurpetoyhdyshenkilöverkostoa uusilla henkilöillä.

2.2. Tutkimustarpeet

Suomessa eläviä ahmoja on tutkittu erittäin vähän. Ylä-Lapin ahmojen ekologia on todennäköisesti hyvin samantapaista kuin muualla Skandinavian alpiinisilla alueilla, missä on viime vuosina toteutettu intensiivistä tutkimusta. Poronhoitoalueen ulkopuolella elävien metsäahmojen ravintoekologiaa on tutkittu, mutta lisääntymisestä ja kuolleisuudesta ei tiedetä juuri mitään. Tämä koskee myös Skandinavian pientä metsäahmakantaa. Eri esiintymien (Ylä-Lappi, Itä-Suomi ja Keskipohjanmaa) osalta voidaan nykyisellään esittää vain erittäin karkea arvio esimerkiksi pentutuotosta, vaikka se olisi ahmankannan tilan arviointiin tarvittavaa perustietoa.

Pohjanmaalle istutetun ahmakannan runsaus, etenkin lisääntyvän kannan määrä sekä esiintymän geneettinen rakenne tulisi tuntea sekä mahdolliset yhteydet Itä-Suomen kantaan olla selvillä ennen kuin esiintymää koskevia mahdollisia toimenpiteitä voidaan perustellusti arvioida.

Ahmoja ja ahmakantaa koskeva riittävä tietopohja edellyttää niin yksilöpohjaista ja satelliittilähettämiin pohjautuvaa monivuotista seurantaa kuin myös geneettisen rakenteen tutkimusta etenkin poronhoitoalueen ulkopuolella elävistä ahmoista.

Suurpetopoliitikan kehittämisarvioinnissa todettiin, että Poronhoitoalueen ahmakannan DNA-seurantaa tulee tehdä ulostenäytteiden avulla. Ahmakantaan liittyvien yksilötason tietojen lisäksi tutkimus toisi myös lisätietoa ahmojen vuotuisesta liikkuvuudesta ja pesinnästä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Tarkemmasta kanta-arviosta saadaan lisätukea ahmakannan säätelyyn ja korvauksiin.

Poronhoitoalueella ahma on suuri vahingonaiheuttaja. Ahman vahingollisuudesta ja sen saalistuskäyttäytymisestä tulisi olla intensiivisiin, lähettimellä varustettujen ahmojen seurantoihin perustuvia tuloksia. Samoilla alueilla olisi tarpeen tutkimushankkeilla seurata myös porojen kuolleisuutta ja kuolinsyitä käyttämällä ns. kuolevuuslähettämiä.

Ahmakannan lukumäärän arvioinnin perustaksi tulisi toteuttaa lumijälkilaskentoja, jotka olisi taloudellisten resurssien salliessa tehokkainta toteuttaa lentolaskentoina, satunnaisesti valituilla laskentaruuduilla.

Toimenpide

Ahmatutkimus kohdennetaan ensisijaisesti vastaamaan tiedontarpeeseen pentuetuotosta, ahman liikkuvuudesta, ahman aiheuttamista porovahingoista sekä siirtoistutusalueiden ahmojen ekologia-asta ja geneettisestä rakenteesta.

Jatketaan yhteistyötä Ruotsin ja Norjan kanssa ahman DNA-seurannassa ulostenäytteiden avulla.

3. Ahman aiheuttamien vahinkojen korvaaminen ja estäminen ennalta

3.1. Ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen

Ahman aiheuttamat vahingot on korvattu vuoden 2009 alusta alkaen riistavahinkolain (105/2009) nojalla. Riistavahinkolaissa säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtion talousarvioon otetuista määrärahoista varoja riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen sekä riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen estämiseen ennalta.

Riistavahinkolain mukaan ahman aiheuttamina vahinkoina voidaan korvata henkilö-, viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahingot. Ahman aiheuttama vahinko korvataan kokonaisuudessaan, jos korvauksen hakijalle aiheutuneiden riistavahinkolaissa tarkoitettujen vahinkojen yhteenlaskettu määrä kalenterivuotta kohti on enemmän kuin 170 euroa. Rajoitus ei kuitenkaan koske henkilövahinkoja. Porovahingoista korvataan enintään tapetun tai vahingon takia lopetetun poron käypää arvoa vastaava määrä puolitoistakertaisena ottaen kuitenkin vähennyksenä huomioon se määrä, jolla poroa voidaan käyttää hyödyksi.

Porovahinkojen korvaamisen yhteydessä voidaan riistavahinkolain mukaan maksaa laskennallisin perustein paliskunnille erityistä vasahävikkikorvausta (RvL 14 §). Vasahävikkikorvauksella on tarkoitus korvata kesän aikana tapahtuneita vasojen menetyksiä pedoille laskennallisesti ilman että vasoja tarvitsee löytää maastosta. Kuolleiden vasojen löytäminen onkin kesäaikana käytännössä lähes mahdotonta, koska raadot häviävät luonnosta nopeasti petojen, raadonsyöjien ja hajottajatoiminnan johdosta. Eri petojen aiheuttamaa laskennallista vasahävikkiä mallinnettaessa ahman osuus on neljästä suurpedostamme pienin (VN asetus 309/2013).

Ruotsissa ahmavahinkojen korvaus poronhoitoalueella on jo vuodesta 1996 saakka määrittynyt kullakin saamenkylän alueella elävien ahmojen onnistuneiden pesintöjen mukaan. Ruotsissa saamenkylien on mahdollista saada myös lisäkorvausta, mikäli alueella pyritään ennaltaehkäisemään suurpetojen aiheuttamia va-

hinkoja. Mikäli ahma aiheuttaa lyhyen ajan sisällä suuria vahinkoja rajatulla alueella, on näistä vahingoista mahdollista hakea myös erillisiä korvauksia ahman tappamien porojen omistajille.

Kyseinen Ruotsin poronhoitoalueen korvausmalli vaatii tarkat ahmapesintöjen seurannat ja ahmahavaintojen kirjaamisjärjestelmät. Tämä tarkoittaa Suomen oloissa huomattavaa lisäpanostusta ahmakannan seurantaan ja ahmatutkimukseen. Ahman reviiireihin perustuvan korvausjärjestelmän toimivuuden haasteena ovat lisäksi vuosittain merkittävästi vaihtelevat vahinkomäärät. Tässä vaiheessa ei ole edellytyksiä ottaa reviiiperusteista korvausjärjestelmää käytäntöön Suomessa.

Suurpetopoliitikan kehittämisarvioinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, että todettujen ahmavahinkojen kehitys ei seuraa ahmakannassa tapahtunutta kehitystä. Arvioinnissa esitettiin kolme vaihtoehtoa ilmiölle. Ensinnäkin ahmakanta saattaa olla huomattavasti suurempi kuin mitä havainnointimenetelmin voidaan todentaa. Toinen vaihtoehto on, että ahman tappamiksi ilmoitetaan ja hyväksytään sellaisia poroja, jotka ovat kuolleet muusta syystä. Kolmas vaihtoehto on se, että ahmoja häiritään siten, että niiden täytyy tappaa poroja ravinnokeeseen tiheämpään tahtiin kuin muuten olisi tarvetta.

Viime vuosien aikana ahman aiheuttamat porovahingot ovat vaihdelleet merkittävästi. Esimerkiksi Tunturi-Lapin alueella ahman aiheuttamina porovahinkoina korvattiin 1.1.–15.4. välisenä aikana vuonna 2010 330 poroa, vuonna 2011 511 poroa (+55 %) ja vuonna 2012 882 poroa (+73 %). Vuoden 2013 ajanjakson 1.1.–15.4. välisenä aikana ahman aiheuttamat vahingot olivat poikkeuksellisen korkeat 1840 poroa (+107 %). Vuonna 2014 saman ajanjakson vahingot olivat vain 44 prosenttia vuoden 2013 tasosta (805 poroa) (-56 %). On varsin epätodennäköistä, että näin voimakkaat muutokset porovahinkojen määrässä selittyisivät muutoksilla ahmakannassa. Alueella ei myöskään ole siinä määrin muita suurpetoja, että muutokset selittyisivät sillä, että ahma on hyödyntänyt muiden suurpetojen tappamia poroja.

Itäisessä osassa poronhoitoaluetta kehitys on myös vaihdellut vuosittain, joskaan ei yhtä voimakkaasti eikä vuosi 2013 näyttäydä yhtä poikkeuksellisena vuotena. Tällä alueella vuonna 2010 korvattiin ahman aiheuttamina porovahinkoina 1.1.–15.4. välisenä aikana 336 poroa, vuonna 2011 219 poroa (-35 %) ja vuonna 2012 347 poroa (+58 %). Vuoden 2013 ajanjakson 1.1.–15.4. välisenä aikana ahman aiheuttamat vahingot olivat 411 poroa (+18 %). Vuonna 2014 saman ajanjakson vahingot olivat vain 305 poroa (-56 %). Tällä alueella on merkittävästi muiden suurpetojen kuin ahman saalistusta. Ahman aiheuttamien porovahinkojen vuosittaiset muutokset selittyvät todennäköisesti sillä miten ahma on pystynyt hyödyntämään muiden suurpetojen tappamia poroja.

Kehittämisarvioinnissa tehtiin huomio, että porovahinkojen todennus on haastavaa, eikä ilmoitettuja porovahinkoja tarkasteta maastossa riittävän tiheästi. Kehittämisarvioinnissa suositeltiin, että po-

rovahinkoihin liittyvä epäluottamus pitää poistaa. Tähän liittyen tulee kehittää porovahinkojen maastotarkastuksiin liittyviä yhtenäisiä ja tehokkaita käytäntöjä. Mobiililaitteiden hyödyntämistä vahingon toteamisessa on syytä kehittää.

Korvausjärjestelmän kehittämisessä on lähdettävä siitä, että ahman – kuten alueen muiden suurpetojen – aiheuttamat vahingot korvataan mahdollisimman kattavasti. Suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmää ei kuitenkaan voida käyttää korvaamaan muusta syystä kuolleita poroja. Tämä edellyttää nykyistä kattavampaa tutkimusta ahman saalistuksesta ja ravinnonkäytöstä. Poronhoitoalueella on lisäksi lisättävä porovahinkojen maastotarkastuksia.

Toimenpiteet:

Ahman aiheuttamat vahingot korvataan vahingonkäräjälle riistavahinkolain mukaisesti.

Selvitetään syyt ahman aiheuttamien vahinkojen vuosittaisiin vaihteluihin. Lisätään ahman aiheuttamien vahinkojen maastotarkastuksia.

3.2. Ahman aiheuttamien porovahinkojen vähentäminen

Ahman aiheuttamien porovahinkojen ennalta ehkäiseminen on vaikeata. Ahmakannan ja muiden petojen aiheuttamien porovahinkojen vähentämiseksi tulisi selvittää tehostetun paimenuksen vaikutusta ahmavahinkojen vähentämiseen esimerkiksi maaseutuohjelman hankerahoituksella. Porojen tehostetulla paimentamisella voisi olla mahdollista estää pahimmat ahman aiheuttamat vahingot. Paimentamisesta on vuosikymmenien saatossa luovuttu suuressa osassa poronhoitoaluetta, mutta pohjoisella poronhoitoalueella sekä osin Itä-Lapissa poroja paimennetaan edelleen. Lisäksi osassa poronhoitoaluetta harjoitetaan porojen ruokintaa maastoon, jossa yhteydessä niiden tilannetta voidaan seurata lähes päivittäin.

Porojen pitäminen aitauksissa ruokittavana ympäri vuoden on puolestaan käytännössä mahdotonta. Poroja ruokitaan nykyään suuressa osassa poronhoitoaluetta tarhaolosuhteissa talvikuukausien ajan (tammi-huhtikuu), osin talvilaidunten heikon tilan vuoksi, mutta varsinkin itärajalla osin myös petovahinkojen ehkäisemiseksi. Keväästä alkutalveen porot laiduntavat kuitenkin vapaana luonnossa.

Suurpetopoliitikan kehittämisarvioinnissa todettiin, että porovahinkojen estoon ei ole muuta keinoa kuin vahinkoeksilöiden poisto ja kannanhoidolliset luvat. Ahmojen alueellinen vähentäminen pienentäisi ainakin hetkellisesti alueen porovahinkoja. Poikkeusluvanvarainen pyynti vahinkojen vähentämiseksi tulisi kohdentaa

tässä vaiheessa erityisen merkittäviä porovahinkoja aiheuttavien yksilöiden poistamiseen. Pyynnin tulisi olla kuitenkin määrällisesti rajoitettua, jotta ei vaarannettaisi ahmakannan elinkykyisyyttä. Samalla tulee tutkimuksen ja kattavan seurannan avulla selvittää, mikä vaikutus yksittäisten vahinkoa aiheuttavien yksilöiden poistamisella on ahman aiheuttamien vahinkojen kokonaiskertymään, jotta voidaan arvioida toimenpiteen kokonaisvaikuttavuutta.

<p><i>Toimenpiteet:</i></p>
<p>Selvitetään mahdollisuus paimenuksen tukemiseen pahimmilla ahmavahinkoalueilla.</p>

Sallitaan rajoitetusti ahman rauhoitusajasta poikkeaminen metsästyslain 41 §:n mukaisin vahinkoperusteisin poikkeusluvin pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pahimmilla vahinkoalueilla. Samalla tulee seurannan avulla selvittää, mikä vaikutus yksittäisten vahinkoa aiheuttavien yksilöiden poistamisella on ahman aiheuttamien vahinkojen kokonaiskertymään.

3.3. Muiden vahinkojen estäminen ja korvaaminen

Toistaiseksi ahman aiheuttamat vahingot, porovahingot pois luki-en, ovat olleet vähäisiä. Poronhoitoalueen ulkopuolella elävästä ahmakannasta suurin osa on itäisessä Suomessa, missä ahman pääasiallista ravintoa on susien jälkeensä jättämät hirvihaaskat. Muualla eteläisessä Suomessa ahma on harvinainen, joten sen kohtaamiset muun muassa kotieläinten kanssa ovat olleet vähäisiä. Ahmakannan runsastuessa on kuitenkin mahdollista, että ahman aiheuttamat kotieläinvahingot lisääntyvät.

Lampaiden ja nautojen pitäminen aidattuina vähentää ahman aiheuttamia vahinkoja ja mikäli kotieläimet pidetään vastaisuudesakin aidattuina ja ihmisasutuksen läheisyydessä, ei vaaraa suurimittaisiin ahman aiheuttamiin vahinkoihin ole. Suomen riistakeskuksella on lakisääteisenä tehtävänään riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistäminen. Ahman osalta vähäiset kotieläinvahingot eivät ole toistaiseksi edellyttäneet erityisiä vahinkojen estämiseen liittyviä toimenpiteitä, mutta laidunalueiden suojaaminen käytettävissä olevin keinoin (mm. sähköistetyt suurpetoaidat) muilta suurpedoilta vaikuttanee ehkäisevästi myös mahdollisiin ahmavahinkoihin.

Ahman aiheuttamat muut vahingot korvataan kuten porovahingotkin riistavahinkolain (105/2009) nojalla. Riistavahinkolain mukaan ahman aiheuttamina vahinkoina voidaan korvata henkilö-, viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahingot. Ahman aiheuttama vahinko korvataan kokonaisuudessaan, jos korvauksen hakijalle aiheutuneiden riistavahinkolaisissa tarkoitettujen vahinkojen yhteenlaskettu määrä kalenterivuotta kohti on enemmän kuin 170 euroa. Rajoitus ei kuitenkaan koske henkilövahinkoja. Ahman kotieläimelle ja muulle eläimelle aiheuttamasta vahingosta voidaan korvata enin-

tään tapetun taikka vahingon takia lopetetun eläimen käypä arvo. Vahingoittuneen eläimen osalta voidaan korvata enintään eläinlääkintäkustannuksia ja menetetyн tuoton arvoa vastaava määrä eläimen tai hunajan käypään arvoon asti. Korvauksen määrää eläinvahinkojen osalta laskettaessa otetaan vähennyksenä huomioon se määrä, jolla eläintä voidaan käyttää hyödyksi.

<p><i>Toimenpiteet:</i></p>
<p>Kehitetään kaikkiin suurpetoihin tehoavia toimenpiteitä vahinkojen ennalta estämiseksi.</p>

Ahman aiheuttamat vahingot korvataan vahingonkärsijälle riista-vahinkolain mukaisesti.

4. Ahmojen siirtoistutukset ja sitä tukevat toimenpiteet

Ahmoja on siirtoistutettu vuoden 1979 jälkeen yhteensä 16 yksilöä, joista suurin osa 1990-luvulla. Näiden siirtoistutusten avulla ahma on saatu palautettua aiemmille asuinalueilleen Suomenselälle, mistä löytyy nykyään vuosittain pesivä pieni ahmakanta. Pienellä populaatiolla on kuitenkin suuri riski hävitä luonnosta.

Siirtoistutuksilla voidaan edistää ahmakannan suojelutavoitteita edesauttamalla eteläisen Suomen ahmakannan vahvistumista ja lisäämällä sen levinneisyysaluetta koko Suomessa. Siirtoistutuksien myötä on parhaimmillaan mahdollista saavuttaa tilanne, jossa Suomenselän ahmojen sekä Itä-Suomen ahmojen levinneisyysalueet yhdistyvät. Hitaasti lisääntyvänä lajina ahma myös levittäytyy hitaasti, sillä etenkin levittäytyminen pienestä populaatiosta, kuten Suomenselältä, on suhteellisen vähäistä johtuen siitä, että monet ahmakantaan syntyneistä jälkeläisistä jäävät lähelle vanhempiensa elinpiirejä. Siirtoistutusten avulla ahmakannan kasvua ja levittäytymistä uusille elinalueille voitaisiin näin todennäköisesti nopeuttaa.

Eteläisen Suomen ahmakannan vahvistamisen edellytyksiä tulee selvittää lisää siirtoistutusten tavoitteiden ja istutusten onnistumisen todennäköisyyden määrittelemiseksi, mutta pelkästään tarkastelemalla ilves- ja susikannan esiintymistä päällekkäin ahmahavaintojen kanssa voidaan todeta, että monilta Metsä-Suomen kannanhoitoalueen vahvan ilveskannan alueilta ahma puuttuu lähes kokonaan. Ahmalle siis olisi todennäköisesti löydettävissä uusia alueita, joilla se voisi käyttää pääasiallisena ravintonaan ilvesten ja susien jälkeensä jättämiä hirvieläinten haaskoja.

Mikäli Suomenselän ahmakantaa vahvistetaan tulevaisuudessa siirtoistutuksien avulla, on hyvä ottaa huomioon IUCN:n Re-Introduction Specialist Group:n suositukset. Näiden suositusten mukaan ahman biologian ja ekologisten vaatimusten perinpohjainen tunteminen ja tarvittaessa tutkiminen on ehdoton perusedellytys siirtoistutusten onnistumiseksi. Niin vanhojen kuin uusienkin po-

tentiaalisten siirtoistutusalueiden täytyy tarjota ahmalle lajityypillinen elinympäristö, jolloin pesintä ja ruoanhankinta voivat onnistua. Ennen siirtoistutuksia on myös selvitettävä ihanteellinen siirrettävien yksilöiden määrä ja sukupuolijakauma, sekä määriteltävä suoritettavien siirtoistutusten aikataulu (IUCN/SSC Guidelines for Re-Introductions 1995).

Kuulemismenettelyssä usea vastaaja oli huolissaan mahdollisten siirtoistutusalueiden ihmisten kielteisestä suhtautumisesta siirtoistutettaviin ahmoihin. Pohjois-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa on jo kokemusta aiheen tiimoilta, ja näiden alueiden vastaajat suhtautuivat myönteisemmin siirtoistutuksien jatkamiseen kuin muut eteläisen Suomen vastaajat. Tämä kertoo siitä, että ahma on eteläisessä Suomessa varsin harmiton suurpeto; sitä ei pelätä, se ei verota riistavaroja, eikä se aiheuta ristiriitoja alueen elinkeinoharjoittajien kanssa.

IUCN:n mukaan siirtoistutuksiin päädyttäessä eri sidosryhmätahot täytyy sitouttaa pitkäkestoiseen hankkeeseen. Sosioekonomisille tutkimuksille siirtoistutusten hyödyistä ja haitoista on tarvetta varsinkin niiden ihmisten joukossa, joita siirtoistutukset koskettavat. Siirtoistutettujen ahmojen tulevaisuudessa mahdollisesti aiheuttamat vahingot on syytä kartoittaa etukäteen, jolloin myös vahinkojen ehkäisemiseen on mahdollista panostaa ajoissa. Petoeläinvahinkojen korvausjärjestelmän tulee puolestaan olla riittävä kannustaakseen ihmisiä hyväksymään siirtoistutettujen ahmojen läsnäolo paikkakunnallaan. Siirtoistutusten hyväksyttävyyttä alueen ihmisten näkökulmasta voidaan tukea myös osoittamalla tehdyin ja tarvittaessa uusin tutkimuksin, että niillä alueilla, joilla esiintyy jo muita suurpetoja kuten ilveksiä, ahman merkitys mm. riistaeläinkannoille on vähäinen.

Siirtoistutettujen ahmojen käyttäytymistä, kuolevuussyitä ja kannan rakennetta tulee seurata uudella elinpiirillä. Myös ajantasainen sekä avoin tiedotus muun muassa ahmakannan tilasta sekä uusista tutkimustuloksista ovat tarpeen.

<p><i>Toimenpiteet:</i></p>
<p>Selvitetään aiemmin siirtoistutettujen ahmojen nykytilanne: kannan koko, vuosittainen pesintätilanne ja resurssien käyttö.</p>

Aiemmista siirtoistutuksista saatavien tutkimustuloksien kokemusten ja tehtyjen tutkimusten perusteella päätetään mahdollisista uusista siirtoistutuksista, niiden aikataulusta, siirrettävistä yksilöistä, siirtoistutuspaikoista, seurantamenetelmistä, paikallisten ihmisten kuulemisesta ja yleisestä tiedottamisesta.

Siirtoistutuksiin ryhdytään vain, mikäli paikallisen väestön asenteet hanketta kohtaan ovat riittävän myönteisiä.

Mikäli siirtoistutuksiin ryhdytään, tulee huolehtia siirtojen jälkeisestä seurannasta ja tutkimuksesta.

5. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen

5.1. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen poronhoitoalueella

Ahma rauhoitettiin koko maassa vuonna 1982 ja voimassa olevan metsästyslain (615/1993) 37 §:n mukaan ahma on aina rauhoitettu. Rauhoituksesta voidaan poiketa vain Suomen riistakeskuksen luvalla metsästyslain 41 §:n 1 momentin nojalla 41 a §:ssä säädetyn edellytyksin, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuksien määrää voidaan säädellä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa määritellään suurin sallittu aluekohtainen saalismäärä ottaen huomioon suotuisan suojelun tason säilyminen. Lisäksi Valtioneuvoston asetuksella (VN asetus 452/2013 metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista) voidaan antaa tarkempia säännöksiä poikkeusluvan myöntämisessä noudatettavasta menettelystä, poikkeuslupaan liitettävistä määräyksistä, poikkeusluvan nojalla saadun saaliin ilmoittamisesta ja poikkeamisen edellytysten arvioinnista.

Ahman pienen kannan ja uhanalaisuusluokituksen johdosta ahman rauhoituksesta ei ole myönnetty poikkeuksia, eikä sille ole muista suurpedoista poiketen ollut voimassa maa- ja metsätalousministeriön asetusta suurimmista sallituista saalismääristä. Tätä harkintaa ohjaa luontodirektiivin (92/43/ETY) vaatimukset ahman suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi suotuisana. Suomen ahmakanta ei vielä täytä luontodirektiivin asettamia suotuisan suojelutason vaatimuksia muualla kuin ns. alpiinisisellä vyöhykkeellä pohjoisimmassa osassa Lappia. Tunturi-Lapin (pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pohjoisosan) ahmakanta onkin osa elinvoimaista Skandinavian ahmapopulaatiota. Lisäksi Itä-Lapin (pohjoisen ja itäisen kannanhoitoalueen Venäjään rajoittuvan osan) ahmakanta on osa Venäjän elinvoimaista ahmapopulaatiota.

Poikkeuslupien myöntö ahmojen tappamiseksi ahmatihentymäalueilla on kuitenkin mahdollista, mikäli muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä ahman suotuisan suojelutason saavuttamista koskeva tavoite vaarannu sen luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuslupien myöntämisen edellytys ei ole se, että ahmakannan tulisi olla suotuisalla suojelun tasolla. Olennaista on se, että vaikutus ahmakantaan jää niin vähäiseksi, että suotuisan suojelutason saavuttamista koskeva tavoite ei vaarannu. Tämä edellyttäisi maa- ja metsätalousministeriön asetusta, jossa asetettaisiin mahdollinen suurin sallittu saalismäärä. Ahmakannan tämän hetken koosta johtuen poikkeuslupien määrä ei voi olla kovinkaan suuri.

Käytännössä poikkeuslupien kohdentaminen on kuitenkin nykytilanteessa hankalaa. Mikäli poikkeusluvat myönnettäisiin poroja tehokkaasti tappaviin ahmoihin, tapettaisiin todennäköisesti samalla myös vanhempia ja kokeneempia ahmoja, jotka yleisesti ottaen ovat harjaantuneempia porojen saalistajia kuin nuoret ahmat. Tällöin on mahdollista, että pienen ahmakannan elinkyky heikkenisi pitkällä aikavälillä. Toisaalta myös ahmanaaraat tappavat runsaasti poroja kevättalvella turvataksaan pesintänsä onnistumisen. Hitaasti lisääntyvästä ahmakannasta ei kuitenkaan ole toistaiseksi varaa poistaa montaa naarasta vaarantamatta ahmakannan kasvumahdollisuuksia.

Olennaista olisi se, että ahmakanta kasvaisi erityisesti Metsä-Suomen kannanhoitoalueilla. Tällöin poikkeuslupia voisi kohdentaa nykyistä helpommin pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pahimmille porovahinkoalueille. Erityisen tärkeätä tässä tapauksessa olisi koordinoida poikkeuslupien mitoitusta ja kohdentamista Ruotsin ja Norjan viranomaisien kanssa.

Toimenpiteet:

Sallitaan rajoitetusti ahman rauhoitusajasta poikkeaminen metsästyslain 41 §:n mukaisin vahinkoperusteisin poikkeusluvin pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pahimmilla vahinkoalueilla. Samalla tulee selvittää, mikä vaikutus ahmayksilöiden poistamisella on ahman aiheuttamien porovahinkojen määrään.

Poikkeuslupien mitoitusta ja kohdentamista koordinoidaan Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa.

5.2. Ahman rauhoituksesta poikkeaminen poronhoitoalueen ulkopuolella

Metsä-Suomen kannanhoitoalueella metsästyslain mukaisia poikkeuslupia ei tule sallia, jollei ahmakanta vahvistu merkittävästi ja ahmojen aiheuttamat vahingot merkittävästi lisäänny. Poliisilain (493/1995) mukaan poliisimiehellä on oikeus lopettaa eläin, jos se aiheuttaa huomattavaa vahinkoa muun muassa ihmisen terveydelle tai omaisuudelle. Oikeusasiamiehen esiintuoman kannanoton (Dnro 612/4/04) mukaan luontodirektiivi velvoittaa myös poliisia sen tulkitessa poliisilakia. Erityisesti silloin, kun kysymyksessä on oikeuden käyttäminen omaisuuteen kohdistuvien vahinkojen torjumiseksi, on otettava huomioon, että omaisuusvahinkojen korvaamiseen on olemassa oma järjestelmänsä. Oikeusasiamiehen tuoman kannanoton mukaan yleisesti voidaan katsoa, että mitä vahvemmin rauhoitetusta eläimestä on kysymys, sitä korkeampi kynnyks poliisilain 25 §:n soveltamisessa täytyy olla. Ahman aiheuttamien omaisuusvahinkojen kohdalla poliisin tulee siis ensisijaisesti löytää joku muu hyväksyttävä ratkaisu kuin yksilön tappaminen.

Toimenpiteet:

Metsä-Suomen kannanhoitoalueella metsästyslain mukaisia poikkeuslupia ei tule nykytilanteessa sallia. Ahman aiheuttamien omaisuusvahinkojen kohdalla poliisin tulee ensisijaisesti löytää joku muu hyväksyttävä ratkaisu kuin yksilön tappaminen.

6. Ahmoihin kohdistuvaan laittomaan tappamiseen puututaan tehokkaasti

Metsästyslain (615/1993) 88 §:n mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen, tulliviranomaisten sekä riistahallintolaissa tarkoitettujen metsästyksenvalvojien tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Myös maanomistajalla ja metsästyksen oikeuden haltijalla on oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan.

Metsähallituksen erävalvontalain (1157/2005) mukaan Metsähallituksen valvonnassa olevilla valtion alueilla suorittamasta erävalvonnasta vastaavat erätarkastajat, joilla on oikeus ottaa talteen tai tehdä toimintakelvottomaksi luvattomaan metsästykseen käytetty pyyntiväline, sekä oikeus ottaa talteen luvattomasti metsästetty riistaeläin.

Suomen riistakeskuksen edeltäjät Metsästäjäin keskusjärjestö ja riistanhoitopiirit ovat osallistuneet metsästyksen valvonnan kehittämiseen ja siihen liittyvään yhteistyöhön osana metsästäjäkunnan neuvontatyötä ja riistanhoitoyhdistyksen toiminnan koordinointia. Riistahallintolailla (158/2011) perustettu Suomen riistakeskus jatkaa tätä työtä. Suomen riistakeskus vastaa myös riistanhoitoyhdistysten metsästyksenvalvojien kouluttamisesta, nimittämisestä ja valvonnasta.

Erävalvonnan vaikuttavuutta voidaan lisätä viranomaisten ja muiden sidosryhmien yhteistyöllä. Metsähallituksen erätarkastajat ovat tässä keskeisiä toimijoita. Vaikka erävalvonnan kokonaisresurssit näyttäisivät olevan vähenemässä poliisin ja Rajavartiolaitoksen hallintorakenteen uudistamisten johdosta, yhteistoiminnassa mukana olevat osapuolet ovat hyvin motivoituneita ja toiminta koetaan tuokselliseksi. Koska jokaisessa organisaatiossa resurssit suunnataan pääasiassa perustehtävään ja muutoin tärkeäksi koettuihin tehtäviin, on kaikilla tasoilla suunniteltava toiminta entistä täsmällisemmin, jolloin kaikkien viranomaisten on helpompi perustella erävalvonnassa mukana olo. Tärkeää on ylläpitää erävalvonnan erityisosaamista kaikissa lainvalvontaviranomaisissa.

Ennalta ehkäisevässä valvontatyössä keskeisiä osapuolia Metsähallituksen erätarkastajien ohella Rajavartiolaitoksen ja poliisin henkilökunta; rikosasioiden hoidossa ja rikostutkinnassa Metsähallitus tekee yhteistyötä paikallispoliisin ja Rajavartiolaitoksen rikostutkinnan kanssa. Kainuun, Pohjois-Savon ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien rajoilla tapahtuvan erävalvontatyön tehostamiseksi on muodostettu Metsähallituksen, Poliisin ja Rajavartio-

laitoksen henkilöstöstä ns. Rajaseutu-ryhmä, jonka tarkoituksena on tehostaa tiedonkulkua organisaatioiden välillä ja hallintoyksiköiden rajojen yli.

Maa- ja metsätalousministeriö perusti vuonna 2012 epävirallisen erävalvonnan yhteistyöryhmän koordinoimaan tiedonvaihtoa eri viranomaisten välillä. Työryhmään kuuluvat edustajat Suomen riistakeskuksesta, sisäasiainministeriön poliisiosastolta, Poliisihallituksesta, Metsähallituksesta sekä Rajavartiolaitoksesta.

Ammattimaista ja järjestäytynyttä metsästysrikollisuutta esiintyy koko maassa. Ahmojen laiton tappaminen sekä moottorikelkoin tapahtuva häirintä ovat vakava kannanhoidollinen ongelma. Luvattomien tappojen laajuudesta ei ole tietoa, mutta jo vähäisetkin määrät vaikeuttavat hitaasti kasvavan ahmakannan hoitoa ja hallinointia.

Toimenpiteet:

Metsähallituksen erätarkastajien, poliisin, rajavartiolaitoksen, tulliviranomaisten, ja riistaorganisaation välistä yhteistyötä metsästyksen valvonnassa kehitetään.

Erävalvonnan tiedonkeruu ja havainnot tulisi olla suoraan kaikkien valvontaviranomaisten käytettävissä yhteisen tiedonkeruualustan kautta

Vakavien metsästysrikosten paljastamisen tehostamiseksi selvitetään erätarkastajan toimivaltuuksien laajentamismahdollisuudet koskemaan myös yksityismaita epäillyn törkeän metsästysrikoksen tutkinnan alkutoimien turvaamiseksi.

7. Sidosryhmille ja kansalaisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ahmakannan hoitoon

7.1. Lisätään kansalaisten ahmatietämystä

Hoitosuunnitelman pohjaksi tehdyssä kuulemismenettelyssä tiedotusta ahmasta pidettiin kaikkein tärkeimpänä ihmisen ja ahman yhteiselon ylläpidon ja parantamisen keinona. Ahmakannan vahvistuessa lisääntyvät myös tiedonsaannin tarpeet. Tiedon tulee olla avointa, totuudenmukaista, asiallista, luotettavaa, puolueetonta, kiihkotonta ja kattavaa.

Ahmaan liittyvää tutkimustietoa on saatavilla, mutta valtaosa tiedosta perustuu norjalaiseen ja ruotsalaiseen tutkimukseen,

eikä sitä ole saatavilla suomenkielisenä. RKTL:n (www.rkti.fi) verkkosivuilta löytyy suomenkielistä tutkimustietoa ahmasta, kuitenkin lähinnä ahmakannan koon ja levinneisyyden seurantamenetelmistä ja -tuloksista. Myös tiedon määrällä on merkitystä. Ahmaa ei ole juurikaan Suomessa tutkittu, joten ei ole ollut mitä tiedottaa. Saatavilla oleva tutkimustieto keskittyy norjalaisten ja ruotsalaisten tutkimusten ansiosta miltei yksinomaan tunturiahmaan, kun taas metsäahmaan liittyvä tutkimustieto on todella vähäistä. Tutkimuksen lisäämisen myötä niin ajantasaisen kuin myös niin kutsutun oikean tiedon levittäminen mahdollistuu. Tutkitun tiedon popularisointi on tärkeää ja tutkimustiedon välittäjänä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen rooli on erittäin tärkeä. Tällöin saadaan välitettyä kuvaa luotettavasta ja puolueettomasta tutkimuksesta.

Metsähallituksen luontopalveluiden Kuhmossa toimiva luontokeskus Petola muodostaa paikallisesti, kansallisesti sekä kansainvälisesti toimivan suurpetotiedotukseen, eli myös ahmatiedotukseen, keskittyvän tiedotusyksikön. Petolan lisäksi monipuolista ja neutraalia ahmatietoa jaetaan Metsähallituksen ylläpitämillä suurpedot.fi -sivuilla. Suurpedot.fi:tä julkaisee Metsähallitus, mutta sisällöstä vastaa laaja joukko suurpetoammattilaisia. Tarjottu tieto on kuitenkin yksinomaan suomenkielistä.

Ahmatiedon jakokanavalla on merkitystä. Nykypäivän median tapa uutisoida suurpedoista on valitettavan usein sensaatiohakuista. Ahmaan liittyvä lehtikirjoittelu on poronhoitoalueen ulkopuolella kuitenkin huomattavasti maltillisempaa kuin muihin suurpetoihin liittyvä tiedotus. Syynä tähän lienee ahman vähälukuisuus, tuntemattomuus sekä se, ettei ahma aiheuta juurikaan vahinkoja poronhoitoalueen ulkopuolella. Tiedon levittämisessä avainasemassa ovat neutraalit tiedottajat ja tiedotuskanavat, jotta eri sidosryhmien edustajat luottavat heille annettuun tietoon.

Toimenpiteet:

Ahmakannan seurannan ja tutkimuksen tulokset saatetaan yleisön tietoon ajantasaisena ja maantieteellisesti kattavana. Tiedon levittämistä tehostetaan niin, että se saavuttaa nykyistä paremmin kaikki kansalaiset.

Tutkimustulosten popularisointi on tärkeä osa tiedottamista. Tiedon on oltava avointa, ajantasaista ja neutraalia.

Suurpedot.fi -sivujen tehtävää suurpetotiedon välittäjänä kehitetään edelleen vastaamaan kasvaneen ahmakannan mukanaan tuomia kansalaisten tietotarpeita.

Suurpetotiedotuksen vastuutahot ennakoivat ja määrittelevät kansalaisten ahmatiedon tarpeita ja parantavat kansalaisten ahmatietämystä tiedotuksen avulla.

7.2. Alueellinen yhteistyö

Alueellisen tason vastuu suomalaisten suurpetojen ja muidenkin riistaeläinten kantojen hoidosta on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa toimivalla Suomen riistakeskuksella. Suomen riistakeskuksella on 15 aluetoimistoa, joiden tukena riistakantojen hoitosuunnitelmia linjaamaan on perustettu riistahallintolain mukaiset alueelliset riistaneuvostot.

Suurpetojen kannanhoitoa koskevia toivomuksia, näkemyksiä ja vaatimuksia on useilla eri sidosryhmätahoilla, joita myös tämän hoitosuunnitelman kuulemismenettelyssä on kuultu. Sidosryhmätahojen välisen yhteistyön kehittäminen eri näkökulmien esiintuomiseksi ja yhteisymmärryksen löytymiseksi on tärkeää alueellisen ahmapolitiikan nostamisessa myös kansalliseen tietoisuuteen.

Kuulemismenettelyssä pohdittiin alueellisia hallinnointimahdollisuuksia ahmakannan suhteen. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ahmakannan nykyiseen kansallisella tasolla tapahtuvaan hallinnointiin ollaan tyytyväisiä. Sen sijaan kuulemismenettelyssä nousi esiin tarve edistää yhteistyötä niin alueellisten sidosryhmien kuin viranomaistenkin kesken.

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskuksen toiminta-alueilla lisätään eri sidosryhmien välistä yhteistyötä alueellisten riistaneuvostojen ns. suurpetofoorumien kautta.

Alueellisen riistaneuvoston keskeinen tehtävä on tuoda esiin eri sidosryhmätahojen välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen kautta alueellinen näkemys ahmakannan hoidosta. Tavoitteena on, että alueellisten riistaneuvostojen näkemys antaa pohjaa Suomen riistakeskuksen ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksenteolle.

7.3. Kansallinen yhteistyö

Kansallisen tason vastuu ahmakannan hoidosta kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle ja sen alaiselle Suomen riistakeskukselle. Myös ympäristöministeriöllä on asiassa viranomaisrooli, sillä se määrittää eläinten uhanalaisaseman ja vaikuttaa sitä kautta merkittävästi ahman suojeluun Suomessa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksella on päävastuu ahmaan liittyvästä tutkimuksesta ja ahmakannan seurannasta. Lisäksi monilla kansallisella tasolla toimivilla viranomaisilla, organisaatioilla, järjestöillä ja yhdistyksillä on oma näkökantansa eri eläinlajien kantojen suojelun, hoidon, kantojen kehittämisen ja esimerkiksi vahinkojen eston kehittämiseksi. Riistahallintolain mukaisesti perustettava valtakunnallinen riistaneuvosto toimii näiden tahojen yhteistyöelimenä ja siten kansallisen yhteistyön foorumina. Valtakunnallisen riistaneuvoston kokoonpanoa on syytä tarkastaa. Ahmakannan hoidon kannalta

on ongelmallista, että valtakunnallisessa riistaneuvostossa ei ole porotalouden ja Saamelaiskäräjien edustajia.

Toimenpide:

Kansallisella tasolla eri tahojen välistä yhteistyötä tiivistetään.

Valtakunnallisen riistaneuvoston tehtävä on tuoda esiin eri sidosryhmätahojen välisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen kautta valtakunnallinen näkemys ahmakannan hoidosta. Tavoitteena on, että valtakunnallisen riistaneuvoston näkemys antaa pohjaa Suomen riistakeskuksen ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksenteolle.

7.4. Pohjoismainen yhteistyö

Suomen, Norjan ja Ruotsin tunturialueella ahmakanta muodostaa maiden kesken yhteisen populaation, jolla on yhtenäinen esiintymisalue ilman maantieteellisiä leviämiseiteitä. Kannanhoidolliset ongelmat kuten ahmakannan pienuus, ahman aiheuttamat vahingot ja niistä maksetut korvaukset sekä laittomat tapot koskettavat yhtäläilla kaikkia kolmea maata. Yhteistä suurpetopolitiikkaa joka ottaa huomioon niin elinkeinoelämän kuin suurpetojenkin edut, on syytä ylläpitää ja kehittää Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä. Tällöin ahman kannanhoidon tavoitteiden olisi hyvä olla maiden kesken yhtenevät.

Bernin sopimuksen pohjalta tehdyssä suosituksessa nro 115/2005 kehotetaan ylläpitämään ja kehittämään pohjoismaista yhteistyötä ahmakannan hoidossa Euroopan Unioniin kuuluvien Ruotsin ja Suomen sekä Euroopan Unioniin kuulumattoman Norjan välillä. Myös LCIE suosittelee ahmakannan hoitosuunnitelmassa (Landa ym. 2000) kehittämään pohjoismaista yhteistyötä suurpetokantojen hoidon ja sääätelyn osalta sekä edistämään tieteellisen tutkimuksen ja tiedonkeruun yhteistyömenetelmiä. Yhteistyötä on tehty ja kehitetty maiden kesken aktiivisesti maiden parlamenttien ja hallitusten välisten yhteistyöelinten, viranomaisyhteistyön ja Pohjoiskalotin neuvoston ympäristöneuvoston suurpetotyöryhmän lisäksi pohjoismaisen suurpetotutkimuksen koordinointiryhmässä, joka on koontunut vuosittain. Sen avulla on käynnistetty erityisesti Norjan ja Ruotsin välisiä isoja suurpetotutkimusprojekteja. Suomen osuus ahmatutkimuksessa on toistaiseksi ollut vähäistä.

Toimenpide:

Ahmakannan hoitoon liittyvää yhteistyötä kehitetään edelleen Suomen, Norjan ja Ruotsin kesken. Erityisesti kiinnitetään huomiota Suomen osallistumiseen yhteispohjoismaiseen ahmatutkimukseen kuin myös tutkimusyhteistyön lisäämiseen.

Mahdollisten poikkeuslupien kohdentaminen ja mitoittaminen pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueella tehdään yhteistyössä Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa.

8. Edistetään ahmaan liittyvää kuvaus- ja luontomatkailutoimintaa

Suomessa on aivan viime vuosien aikana kehittynyt suurpetoihin liittyvää luontomatkailua ja tämän elinkeinohaaran kehittymiseen liittyviä kasvavia odotuksia esiintyy eri puolilla maata. Kohdelajina on ollut erityisesti karhu kun taas muiden suurpetojen käyttö luontomatkailussa on ollut huomattavasti vähäisempää.

Kuulemismenettelyssä nousi esiin ajatus ahmasta yksinäisenä ja salaperäisenä erämaiden kulkurina, joka hyvänä erämaisyyden ilmentäjänä tuo esiintymisalueelleen myönteistä mainetta ja siten myös mahdollisuuden käyttää ahmaa luontomatkailun vetonaulana. Itä-Suomessa on hyödynnetty ahman kuvausmahdollisuus, mutta yksinomaan ahmaan keskittyvää luontomatkailua esiintyy hyvin vähän. Esimerkiksi ahman jälkien löytäminen sekä pienimuotoinen opastettu retkeily ahmojen suosimissa elinympäristöissä voisivat olla tuotteistettavissa. Toiminnan kehittämisen ohella on syytä ottaa huomioon yleisesti suurpetojen kuvaamiseen ja katseluun liittyvät ongelmat ja ristiriidat.

Luontomatkailun suurpetokuvaus- ja katselutoiminta perustuu haaskaruokintaan. Haaskanpidon ongelmaksi ympäristönsuojelun kannalta on kuvaus- ja katselupaikoille muodostunut haaskojen epäesteettisyys, luiden leviäminen ympäristöön, muu roskaantuminen, mahdollinen pinta- ja pohjavesien pilaantuminen sekä paikallinen hajuongelma. Ahmojen haaskoista saamat terveyshaitat ja ahmojen mahdollinen kesyyntyminen ovat vakavia lajisuojelullisia ongelmia. Lisäksi eri elinkeinonharjoittajilla voi esiintyä eräviä mielipiteitä haaskojen käytöstä ahmojen houkuttimina. Ahmojen houkuttelu samoille seuduille porojen kanssa ei ole toivottava askel luontomatkailun kehittämisessä.

Luontomatkailun käyttämillä haaskoilla voi olla ahmoille myös myönteisiä vaikutuksia. Itä-Suomessa ahman pääasiallista ravintoa ovat susien jälkeensä jättämät haaskat, mutta myös kuvaushaaskojen tarjoamilla ravintoresursseilla saattaa olla vaikutusta ahman vuotuiseseen ruokavalioon ja sen myötä mahdolliseen selviämiseen luonnossa. Haaskat tarjoavat myös erinomaisen mahdollisuuden ahmojen tutkimiseen muun muassa paikalta kerättävin karva- ja ulostenäyttein. Ahmaan perustuva kuvaus- ja luontomatkailutoiminta soveltuu parhaiten Metsä-Suomen kannanhoitoalueelle.

Toimenpide:

Ahmaan kohdistuvan luontomatkailun kehittyessä huolehditaan, että toiminta on sekä ekologisesti että sosiaalisesti kestäväää. Toiminnalla täytyy olla paikallisten ihmisten hyväksyntä. Tällä on merkitystä ahmakannan suojelun ja hoidon onnistumisen kannalta.

Hoitosuunnitelman toteutumisen arviointi ja päivittäminen

Hoitosuunnitelmaan on koottu tiedot ahmakannan tilasta sekä ahmaan liittyvästä tutkimustietoudesta. Ahmakantaa tullaan hoitamaan hoitosuunnitelmassa asetettujen linjausten mukaisesti. Lähtökohtaisena edellytyksenä on, että ahmakannan myönteinen kehitys jatkuu ja että ahmaan liittyvää tutkimusta kehitetään, jolloin saadaan uutta tietoa suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.

Hoitosuunnitelman toteutumista ja sen vaikutuksia seurataan. Tarvittaessa hoitosuunnitelmaa on päivitettävä, jotta toimenpiteitä voidaan kohdentaa ahmakannan kehittymisen perusteella ja samalla ahmakannan suotuisa suojelutaso tai tavoitteet sen saavuttamiseksi tulee turvattua. Suotuisan suojelutason arviointia varten Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimus arvioi ahmakannan elinvoimaisuutta kiinnittäen huomiota kannan rakenteseen, lisääntymiseen, kuolleisuuteen, kannan levittäytymiseen, ravintotilanteeseen sekä tarvittaessa muutoksiin tarjolla olevien sopivien elinympäristöjen määrässä.

Suomen riistakeskus seuraa ahmakannan hoitosuunnitelman toteutumista. Suomen riistakeskus raportoi hoitosuunnitelman toteutumisesta vuosittain maa- ja metsätalousministeriölle sekä valtakunnalliselle riistaneuvostolle, joka antaa suosituksia maa- ja metsätalousministeriölle tarvittavista toimenpiteistä sekä toimenpiteiden priorisoinnista.

Toimenpiteet:

Hoitosuunnitelman toteuttamista seurataan ja tarpeen mukaan päivitetään ahman suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos arvioi ahmakannan elinkykyisyyttä.

Suomen riistakeskus seuraa hoitosuunnitelman toteutumista ja raportoi maa- ja metsätalousministeriölle.

- 1/2014 Metsäpoliittinen selonteko 2050
ISBN 978-952-453-821-3 (Painettu)
ISBN 978-952-453-822-0 (Verkkojulkaisu)
- 1a/2014 Statsrådets skogspolitiska redogörelse 2050
ISBN 978-952-453-823-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-824-4 (Verkkojulkaisu)
- 1b/2014 Government Report on Forest Policy 2050
ISBN 978-952-453-825-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-826-8 (Verkkojulkaisu)
- 1c/2014 Доклад Государственного совета
(правительства) о лесной политике
на период до 2050 года
ISBN 978-952-453-850-3 (Verkkojulkaisu)
- 2/2014 Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020
ennakkoarviointi
ISBN 978-952-453-831-2 (Verkkojulkaisu)
- 3/2014 Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden
seurantatutkimus (MYTVAS 3) - Loppuraportti
ISBN 978-952-453-851-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-852-7 (Verkkojulkaisu)
- 4/2014 Kansallinen paikkatietostrategia 2016
ISBN 978-952-453-854-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-855-8 (Verkkojulkaisu)
- 5/2014 Ilmastonmuutoksen kansallinen sopeutussuunnitelma 2022
ISBN 978-952-453-860-2 (Verkkojulkaisu)
- 6/2014 Kansallinen rapustrategia 2013-2022
ISBN 978-952-453-864-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-865-7 (Verkkojulkaisu)
- 7/2014 Elintarviketeollisuus vesihuoltolaitoksen asiakkaana
ISBN 978-952-453-869-5 (Verkkojulkaisu)
- 8/2014 Maatalouden ilmasto-ohjelma - Askeleita kohti ilmastoystävällistä ruokaa
ISBN 978-952-453-870-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-871-8 (Verkkojulkaisu)